

ЗА ЮБИЛЕЯ НА СЛАВЯНСКИ ДИАЛОЗИ – ЕМОЦИОНАЛНО И ПРИСТРАСТНО

ELENA GETOVA

Plovdiv University of Paisii Hilendarski

LILIA IVANOVA

Plovdiv University of Paisii Hilendarski

EMOTIONALLY AND BIASED ON THE ANNIVERSARY OF SLAVIC DIALOGUES. A private assessment of the achievements and scholarly contributions of the *Slavic Dialogues* journal of the Plovdiv University, on the occasion of its twentieth anniversary.

Keywords: Slavic Dialogues, academic journal, Bulgarian Slavistics, philological periodical

DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/zcm.2024.13.269-276>

Заплувах из тревите на безводен океан.
По-лека и от лодка из степта, колата
като сред острови коралови се мята
над рифове от свеж ковил и от бурян.

Адам Мицкевич, *Акерманските стени*
прев. Димитър Горсов
Славянски диалози, кн. 21 (2018): 126

Ковил е степно растение, сребристо при цъфтеж. Бурян е остра трева, зелена или сивееща, расте на туфи и става доста висока. Синоним на бурен. Подобно на библейския Адам, Адам Мицкевич опознава с поглед света и неговата необятност. Тревите обгръщат колата лодка и създават въображаемия океан от свежест и дъхави корали, корали в степта. Степите на необятния тревист океан побират всичко и най-вече те са онези думи, без които поетическият свят на Адам Мицкевич би бил невъзможен – онези първични тревисти бурени, сред които се носи въображението на читателя.

Подобно на залутаните в Акерманските степи на Мицкевич читателски въображения ние осмисляме миналото и настоящето на собствения си поетичен език. И на този език изразяваме идеите си и емоциите си, а те са много, когато отбелязваме една кръгла годишнина – годишнината на списание *Славянски диалози*, което навърши 20 години. Издание на Филологическия факултет на Пловдивския университет *Паусий Хилендарски*, списанието очертава ракурсите на една престижна и продължителна филологическа традиция, която предизвиква желание за равносметка и размисъл.

Всеки юбилей като че ли е естествен повод за такава равносметка. Обръщането назад във времето ни кара да осмислим стореното, да го положим в други темпорални пространства – тези на настоящето ни. В същото време юбилеят е начинът, по който самите ние се завръщаме назад в собственото си минало.

Днес *Славянски диалози* са уникално списание, едновременно литературоведско и литературно. От една страна, то е включено в Националния референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране. От друга, от самото си начало то публикува художествени текстове в превод и оригинал. До средата на 2024 г. изданието има 32 книжки.

Да се направи преглед на литературния раздел на списание, достигнало своята бурна младост – двадесетгодишната си пролет, не е никак лесно. Онова, което ни окуражи в този напълно рисков ангажимент, е увереността, че предстои да се представи нещо, което многоуважаемата читателска аудитория – колеги филолози, преводачи, историци, творци на литературата и културата, ерудирани почитатели, утвърдената академична общност от специалисти по славянски езици и литератури от Европа – вече познава. Защото за никого не е тайна, че читателите на *Славянски диалози* са позитивна и добронамерена общност, която има отношение към изданието. Списанието, това са неговите автори, рецензенти, почитатели и най-вече читатели. А какво представлява едно списание без читателска споделеност и емоционално изречено почитание към стореното от редакторския екип?

И така, ще се опитаме да набележим само някои от основните тематични, жанрови и концептуални полета, които литературният раздел на списанието реализира последователно и успешно в продължение на двадесет години.

На първо място, ще насочим вниманието на изследователи и специалисти към следната очевидна констатация. *Славянски диалози* стартира през 2004 г. с много ясно заявен и концептуално осмислен съдържателен обхват. За читателите става ясно, че още

в самото си начало списанието профилира академичните си занимания и тематични приоритети, които последователно следва и досега. Тях ще открием в посоките, зададени и в литературните рубрики на изданието.

Литературният раздел, както читателите добре знаят, има изключително широк тематичен регистър. Тук се съвместяват както специфично литературоведски изследвания, така и рубрики като тези, посветени на изобразителното и приложното изкуство и на изкуството на превода. В диапазона на литературното се вписват и десетките културни и научни събития, свързани със славянския свят, отразени като рецензентски реакции по страниците на списанието. То проследява и изследователските пристрастия на специалистите слависти от десетки чужди институти и университети. Налице са и публикации, отразяващи развоя на славистиката в тези научни институции.

Но нека проследим специфично литературоведския раздел. Секцията *Литературознание* заема своето достойно и оправдано място в списанието. В този раздел могат да се обгледат проявленията на изследователските търсения на различни поколения учени слависти. Техните пристрастия попадат в тематичните зони от средновековни славянски литератури, етнология и народопсихология, през просвещенските литературни полета и проявленията на модернизма в славянския свят, до авангарда, контракултурата и литературната продукция на най-младото поколение представители на славянската общност. Не е без значение и фактът, че десетки изследвания в тази секция са посветени на съпоставителните наблюдения върху конкретни литературни връзки и влияния между отделните славянски литератури. Тази посока като че ли никога не губи своята актуалност и не оставя на заден план своите привърженици. Почти няма университет или институт в Европа, чиито специалисти по славянски литератури да не са представяли свое изследване в списанието. Варшава, Ниш, Баня Лука, Познан, Братислава, Бърно, Прага, Париж, Москва, Белград, Скопие... и всички слависти от българските университети в София, Благоевград, Шумен, Велико Търново. Нека не пропускаме и учените от Пловдивския университет, чиито изследвания присъстват почти във всеки брой на списанието.

Когато пишем за двадесетгодишния юбилей, ни се иска да припомним един факт. В книжка 10/11 излиза статията на Янко Бъчваров „Славянски диалози“ – млад юбиляр,¹ която във финала си изразява увереността на автора, че списанието ще продължи и в бъдеще да отстоява своите научни принципи и приоритети. Споменаваме този текст, за да напомним за друга специфична черта на списанието – то обръща изключително

¹ Bachvarov 2010: 9–10.

внимание на юбилеите и отдава своята почит към юбилярите. Нека тук споменем само малка част от тези публикации, които са както документално свидетелство и архив за миналото, така и жест на респект към авторите, оставили следи в историята на славянските литератури. По страниците на *Славянски диалози* четем за юбилеи на Иво Андрич, Найден Геров, Борис Йоцов, Бохумил Храбал, Лука Касъров, Ватрослав Ягич, Пьотър Бицили, Петя Дубарова и много, много други. По повод юбилея на Ярослав Сайферт например е издадена тематична книжка (по 28 / 2021), съдържаща статии на учени от Прага, Острава, Харвард и Пловдив.

Всеки уважаващ своята програма литературен раздел в списание няма как да пропусне невероятните възможности, които предоставя изкуството на превода. В *Славянски диалози* то е представено последователно и по любопитен и изобретателен за читатели и автори начин. Какво имаме предвид? Самият преводачески подраздел е структуриран така, че предоставя няколко възможни посоки за реализация – първо, това са паралелните преводи на няколко славянски езика на български автори (Гео Милев, Атанас Далчев, Петя Дубарова); второ – това са нови авторски преводи на творби от Карел Хинек Маха, Йозеф Хора, Андрей Бели, Тадеуш Пайпер, Станислав Виткевич, Николай Гумилъв, Вячеслав Иванов, Отокар Бржезина, Иван Блатни и много други. На трето място, бихме искали да открием невероятните съпоставителни находки в превода, като например преводите на стихотворения, озаглавени *Меланхолия* (кн. 19 / 2017), написани от трима изтъкнати творци: Николай Карамзин, Карел Хинек Маха и Карел Чапек. Или още преводите на *Акерманските степи* от Адам Мицкевич (кн. 21 / 2018), които цитирахме като мото на настоящия текст и които присъстват в три версии на български език – на Дора Габе, на Стоян Бакърджиев и на Димитър Горсов, както и на руски (в превод на Иван Бунин), на хърватски (Иса Великанович) и на чешки (Владимир Холан).

Няма да бъдем съвсем убедителни в прегледа на подразделите на литературната секция, ако пропуснем един важен тематично-визуален ресурс на списанието – неговия артподраздел. В рубриката се открояват изследвания върху творчеството на Алфонс Муха, Мария Якунчикова, Анджей Вайда, Иван Милев, Златю Бояджиев и много други, чиито произведения на изящното изкуство украсяват и илюстрират кориците на списанието.

С особена настоятелност и с нужния респект отбелязваме рубриката *Славистиката в...* Тук се поместват публикации обзори за славистиката в Ягелонския университет, в Истанбул и в Анкара, в Белградския университет, в Хърватия, в Остравския университет и други, и съответно преглед на славистичните дисциплини в Пловдивския университет,

като например отбелязването на годишнината на сърбистиката и хърватистиката, на бохемистиката и русистиката във Филологическия факултет, както и юбилея на самия Филологически факултет в Пловдив.

Едно представяне не може да не отчете и личните тематични и визуални пристрастия на пишещите тези редове. Те са насочени към някои от тематичните броеве на *Славянски диалози*, към статиите с продължение в изданието, които напомнят една дълбоко вкоренена журналистическа практика, датираща от първите български периодични издания през Възраждането. Също така може да назовем вдъхновяващо заглавие / заглавия на публикация или да посочим любимите си заглавни корици на списанието.

И така, по няколко думи за териториите на личните пристрастия. В самото начало на представянето споменахме за огромния изследователски и темпорален регистър, в който се полагат тематично маркираните броеве на списанието. Сред тях бихме посочили като едни от най-успешните – макар да сме наясно, че подобна характеристика е претъпано субективна – броевете, посветени на авангардизма (с новите преводи на манифестите на авангардизма и с публикацията на показателни текстове от славянските авангардисти, със *Славянски календар на авангардизма*); както и тематичните броеве *Приказното, Култура и контракултура, Библията, Алтернативната духовност, Чуждестранна българистика*.² Дори само споменатите тематични броеве свидетелстват за огромното литературноисторическо поле, което изданието съвместява през годините.

Статиите с продължение са друго любопитно поле, защото ни карат да очакваме разгръщането и задълбочаването на идеите. Такива са например текстовете от Павел Йозеф Шафарик (в превод на проф. Ж. Чолакова), на Владимир Кршиванек, на Диана Николова...

Юбилеят е и повод да изразим нашите незатихващи памет и респект към тези творци и колеги, които не са вече сред нас, но са оставили трайна диря в историята на списанието: Маргарита Славова (1947–2011), Иван Павлов (1944–2005), Славка Величкова (1946–2016), Светлозар Игов (1945–2023).

Една от ярките научни публикации в списанието носи заглавието *За литературната взаимност между българи и сърби – опит за систематизация на стари и нови процеси* с автор Дарина Дончева.³ Тази литературна взаимност се превърна в обобщение

² Този брой (32 / 2023) е осъществен по ННП *Българистиката в чужбина* с ръководител за ПУ проф. Любка Липчева-Пранджева.

³ В кн. 16 / 2015 (Doncheva 2015).

на всичко онова, което секция *Литературознание* и останалите раздели, свързани с изкуство и превод, културология и история, етнология и преглед на юбилеите, побират като потенциал. Да, такава е представата ни за литературната общност, която създава списание *Славянски диалози* – субективна представа за литературна взаимност.

Любимата ни корица е тази на брой 19 от 2017 г., която представя картина от Зджислав Бекшински – АА78. Тя е лабиринт от отворени врати – от различни епохи, от разностилови сгради, различно осветени и проникнати от снопове светлина от невероятни ъгли. Тя, според нас, отразява цялото многообразие на пловдивското списание и внушава изконната му идея, оповестена и в неговото заглавие – за диалозите между хората. А те са възможни само при отворените за познанието и приятелството академични врати.

Езиковедският раздел на списанието може да се похвали с над 60 изследвания, публикувани в рамките на тези 20 години, излезли изпод перото на изследователи от над 20 университета, между които от България – такива като университетите в София, Велико Търново, Шумен, Благоевград и разбира се, Пловдив, а също и от чужбина, сред които челно място заемат изследователски центрове на славянски държави (Чехия, Словакия, Полша, Сърбия, Хърватия, Босна и Херцеговина, Черна гора, Русия, Беларус), но не единствено те, тъй като в списанието са вземали участие и изследователи от други европейски центрове, за които славистичната тематика не е чужда – напр. университетите в Амстердам, Будапеща, Венеция, Комотини и др.

Разнообразни са и полетата, в които списанието е давало простор за изява. В рубриката *Славистиката по света* се представя специфичното присъствие на славистиката в конкретни държави. В рубриката *Етажерка* намират място рецензии на значими новоиздадени трудове – както от областта на езикознанието, така и от областта на литературознанието.

Тъй като политиката на списанието е да бъде отворено както към утвърдени изследователи, така и към млади учени, рубриката *Дебюти* дава шанс на първите изяви на търсещите своя път в науката.

В *Славянски диалози* се публикуват изследвания, посветени на всички славянски езици, но самите текстове са на български език, тъй като списанието е насочено основно към българската публика. Тук, освен че се поместват преводи на вече утвърдени преводачи, също се открива възможност и за първите преводачески опити на студенти слависти най-вече от Пловдивския университет.

Рубриката *Памет* отдава дължимото внимание на учени и значими личности от различни области на науката и творчеството, годишнините от чието рождение или кончина се отбелязват, за да се почете делото и ролята им в света на лингвистиката или литературата (като например Светомир Иванчев в кн. 4 / 2005, Добромир Тонев в кн. 5–6 / 2005, Ватрослав Ягич в кн. 21 / 2018 и пр.).

Рубриката *Извори* запознава с интересни факти от живота и творчеството на значими фигури в науката, или пък се представят за пръв път в превод на български някои ярки публикации на видни изследователи (напр. Н. С. Трубецкой в кн. 9 / 2008, Й. Добровски в кн. 10–11 / 2010 и др.).

Разбира се, най-значим дял по отношение на проучванията в областта на езика заема рубриката *Езикознание*. Многобройни са застъпените научни дисциплини: история на езика, диалектология, фонетика и фонология, морфология, лексикология, синтаксис, прагматика, когнитивна лингвистика, етнолингвистика, методика на обучението. Сред тези публикации откриваме както статии, посветени на един славянски език, така и съпоставителни изследвания между различни славянски, а също между славянски и неславянски езици (напр. български и новогръцки, старобългарски и староанглийски и др.).

В заключение бихме искали да изразим искрения си респект към всеотдайните автори, чиито текстове четем от първите броеве на списанието, та до днес. И към колегите от редколегията и отговорния редактор проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова, без които списанието би било невъзможно. Всяко изброяване на приоритети и пристрастия крие риска на пропуснатите имена, затова ще оставим на вас, настоящи и бъдещи читатели, да ги откриете за себе си.

REFERENCES

- Bachvarov 2010:** Bachvarov, Yanko. “The Slavic Dialogues Journal – The 10th-Issue Anniversary.” *Slavic Dialogues*, b. 10–11 (2010): 9–10. [In Bulgarian: Бъчваров, Янко. „Списание Славянски диалози – млад юбилей.“ *Славянски диалози*, кн. 10–11 (2010): 9–10.]
- Doncheva 2015:** Doncheva, Darina. “On Reciprocity between Bulgarian and Serbian Literature: an Attempt at a Systematic Review of Old and New Processes.” *Slavic Dialogues*, b. 16 (2015): 175–188. [In Bulgarian: Дончева, Дарина. „За литературната взаимност между българи и сърби – опит за систематизация на стари и нови процеси.“ *Славянски диалози*, кн. 16 (2015): 175–188.]

ELENA GETOVA (ЕЛЕНА ГЕТОВА), ASSOC. PROF. PHD

Plovdiv University of Paisii Hilendarski

 <https://orcid.org/0009-0009-9817-1513>

LILIA IVANOVA (ЛИЛИЯ ИВАНОВА), ASSOC. PROF. PHD

Plovdiv University of Paisii Hilendarski

 <https://orcid.org/0009-0000-8174-1713>

“Emotionally and Biased on the Anniversary of Slavic Dialogues.” [Original title in Bulgarian: „За юбилея на ‘Славянски диалози’ – емоционално и пристрастно.“]
Cyrillo-Methodian Papers, no 13 (2024): 269–276.

DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/zcm.2024.13.269-276>

